

Om Hørablen i Nederlandene.*)

Det er bekjendt, at Hørrønnen fordrer en løs og skjør, mere let end tung Jordbund, som ikke maa mangle Fugtighed. Naar Nederländerne ville dyrke Hør i et Stykke Land, efter Havre, Rug, Kartofler eller deslige, saa ploie de Ageren dybt allerede til den forangaaende Afgrøde og gjøde stærkere end sædvanligt, fordi Gjødslen da ogsaa skal komme Hørrønnen til Nytte. Saasnart nu Havren, Rugen eller Spelten er indhøstet, bliver Ageren ploiet, vel tilharvet og Stubbene blive samlede til Strøelse for Vinteren. Derpaa sættes Ploven (almindelig den *schwerzisse*) atter i Jorden, men ikke dybere end 6 Tommer, da denne det foregaaende Aar allerede er bleven dybt bearbejdet og Hørrønnen selv ikke forlanger nogen dyb Fure. Efter Havre lade de nu Jorden ligge paa denne Fure til om Foraaret, men har Ageren baaret Rug eller Spelt, saa er Jorden gjerne mere forhærdet, og een Ploining efter Stubbenes Bortffjernelse er da ikke tilstrækkelig: man maa da ploie tvende Gange før Vinteren og anden Gang helst paatværs, hvis det lader sig gjøre. Efter Kartofler kan man derimod aldeles spare Ploining, naar man om Høsten har opploiet dem af Jorden, thi naar den raae Jord fryser om Vinteren, bliver den derved fljærere, end om man havde ploiet den 2 eller 3 Gange.

*) Efter: F. S. Kuch: „Der Württembergische Flachsbau wie er ist, und wie er sein könnte und sollte.“ Stuttgart, 1843.

Denne Fremgangsmaade medfører nu den Fordeel, at man kan faae ret tidligt om Foraaret, thi naar Jorden saaledes har henligget paa den raae Vinterfure, bliver den om Foraaret meget snarere tør: Nederländeren lader derfor Ploven blive hjemme, og kommer strax med Harven. Men holder Jorden stærkt paa Fugtigheden, saa er det nødvendigt at inddele Agrene før Vinteren ved ret dybe Bandfurer, der kunne skaffe det overflødige Vand behørigt Afløb; om Foraaret behøves da intet videre, end at pløie Marken jævn igjen. For at udeholde de kolde, nordlige og nordøstlige Vinde, der udtørre Jordbunden og standse Hørrens Vært, ere alle Beie beplantede med Træer og alle Grøfter og Agerrener med Buskværter, hvilke ved Afhugningen hvert 5te eller 6te Aar levere Beboerne ei ubetydeligt af Træ; desuden blive ogsaa alle Steder, hvor Jorden er for seig og gold, til at dens Dyrkning kan lønne sig, tilplantede med Træer, hvilke ikke blot beskytte mod Vinde, men ogsaa stedsse holde Luften fugtig. Ogsaa paa Algerens Beliggenhed sees der meget: Helding imod Norden eller Østen ansees ikke gunstig for Hørculturen, især naar Jorden af Naturen er noget tør; Helding imod Syd er vel bedre, men dog ikke aldeles passende, fordi Solen da brænder for stærkt paa; den bedste Beliggenhed bliver da imod Vest, thi da er Algeren udsat for Søvindene, som altid ere fugtige og som oftest bringe Regn. — Hørren lykkes fortrinligt efter Hamp, Raps og flere lignende Afgrøder, og ved dem alle behøver man kun at give Algeren een Pløi-

ning før Vinteren. Vel er det sandt, at Hørrer slaaer bedst ind efter Havre, men dette gjælder dog kun, naar man har saaet denne efter Kartofler eller behaffede Afgrøder, hvorved den kommer i en velbearbejdet og kraftig Jordbund og kan efterlade noget af denne Kraft til den paafølgende Hø. — Hvor man kan saae Hørrer i Marts eller i Begyndelsen af April, der er det fordeelagtigt, saaledes som Nederländerne gjøre, at saae Klover derimellem, thi denne slaaer da gjerne udmærket godt an og, dersom Vintersæd følger efter, bliver ogsaa denne smukkere. Men før at iffe Kloveren skal blive Mester over Hørrer, bør deres Frø iffe saaes tilsammen, hiin derimod først umiddelbart førend Hørrerens Lugning, der skeer, naar den er bleven saa stor som den lille Finger, og man behøver da iffe at nedharve Kloverfrøet, thi Lugfolkene trykke det i Jorden, saa at iffe eet Korn gaaer spildt, og Kloverens Vært bliver derved meget mere jævn end om Frøet var nedharvet. — Ligesom Nederländerne dyrke Klover efter Hø, saaledes dyrke de omvendt Hø efter Klover, og den slaaer derefter ligesaa godt ind som paa nyopbrudte Jorder, men da maa man reolpløie Kloverstubbene, det er, lade 2 Plove gaae tæt efter hinanden, af hvilke den ene fælder Kloverstubbene, den anden, der dog iffe bør gaae dybere end 6 Tommer, bringer Jord op fra Dybden og bedækker de fældede Kloverstubbe dermed.

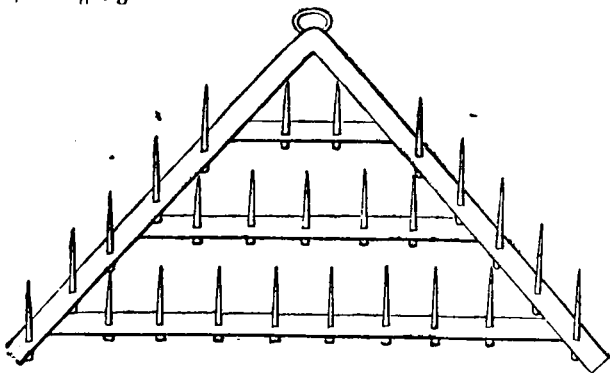
Hvad Hørrerens Gjødsfning angaaer, da maa man hellere gjøde den forangaaende Afgrøde, saaledes at Jor-

den dog beholder nogen Kraft tilovers for Herren, thi dermed synes denne at være bedre tjent, end med at faae Gjødften umiddelbart. Men vil man ret gjøre Herren en Tjeneste, saa kan man om Foraaret, naar Marken er tilharvet, enten førend Udsæden eller naar Herren allerede er løben op, gjøde den med gærret Møg vand, og den vil rigeligt lønne en saadan Omhu, især naar Foraaret er tørt. Dog maa man, dersom Herren er kommen op, ikke kjøre Møg vandet ind paa Ageren, thi derved vilde formeget af Sæden forðæves: man kan lade det bære i et Kar, hvorfra det eensformigt udbringes over Ageren. Nødes man til at gjøde directe til Herren, saa gør man bedst i at føre Gjødften, der ikke bør være meget rig paa Straa, strax efter Høsten af den foregaaende Sæd paa dennes Stubbe og nedpløie den med disse, men ikke dybt; naar man da pløier igjen før Vinteren, og det dybere end første Gang, saa vil Gjødften forblive i Dybden og ikke komme op i Overfladen, den vil forraadne i Løbet af Vinteren og saaledes ikke virke skadeligt paa Herren i det følgende Aar. Men fremfor alle Slags Gjødste foretrakke Nederländerne dog Diefager af Raps eller Hamp, hvilke de i Mængde og til høie Priser forkrøbe fra andre Lande, da deres egne Producter ikke forslaae til Forbruget. Diefagerne anvendes paa tvende Maader: er Foraaret vaadt, saa lader man dem male til Meel, og udstrøer dette over Hørageren; men er Foraaret tørt, saa kaster man Ragerne i Møg vandbeholderen, omrører flittigt, indtil de ere

ganste opløste, tilgyder flydende Excrementer, hvis man har saadanne, udfører denne Blandingsvædske paa Ageren nogen Tid førend Udsæden, pløier denne ikke ned, men tilharver blot Jorden dygtigt, naar den er bleven nogenlunde tør. Har man Due- eller Høns-Excrementer i Forraad, saa ere disse dog den allerbedste Gjødsel for Hørrøen, naar de udstroes strax før eller efter Frøets Saaening og nedharves med dette.

En stor Feil er det, at dyrke Hørrøen altså ofte paa eet og samme Stykke Land: tiere end hvert 7de eller 8de Aar bør den ikke gjerne komme igjen, naar den skal afgive en god Høst, og jo ringere Jordbunden er, desto længere bør man vente, inden man atter saaer Hørrøen i samme Ager. — Man kan ikke noksom bearbejde Jorden med Harven baade paa fryds og paa tværs, men Nederländerne bruge desforuden en Art Slæde, som Enhver let selv kan forfærdige, idet den kun bestaaer af en firkantet Træramme, som imellem den forreste og bageste Bul er forsynet med endeel Tværsprosser, hvilke gjennemflettes med Kjepper fra den ene Side til den anden. Rudsen, som staaer opreist paa denne Slæde og, om fornødent, holder sig ved en Snor, der er befæstet foran paa Rammen, kan da med nogen Øvelse let forandre Trykket, eftersom Jordstroget fordrer det. En saadan Slæde gjør ogsaa god Tjeneste til anden Brug, f. Ex. til at smuldre den Jord, der hænger ved Stubbene, naar man, som ovenfor meldt, om Efteraaret sammenriver disse til Stroelse. I Nederlandene har man ogsaa en egen Harve til Hørrøer.

ningen; dens Form sees af nedenstaaende Tegning, og i Forbindelse med den nysomtalte Slæde virker den fortræffeligt.

Med Hensyn til Sædefrøet, da bør man helst vælge russisk Hørfro fra Riga, thi, om ogsaa dette er noget dyrere end andet, saa er igjen den Hør, som avles derefter, saameget bedre, og naar man tager Sædefrøet til næste Aars Udsæd af de andre Slags Fro, saa bliver Hørren allerede ringere, men efter Rigaer-Frøet bliver den i andet Aar endnu bedre og finere. Men selv om man anvender Rigaer-Hørfro, bør man dog skifte Sædefro hvert andet eller tredje Aar, da det ved at saaes i længere Tidrum let udarter og bliver slettere. Man bør heller ikke spare paa Sædefrøet, fordi det er dyrt, men saae det ret tykt (5—6 Simri pr. B. Morgen = 12—14 Skp. pr. Td. L.); thi jo tættere Hørren er, desto længere og finere blive dens Taver, saa at det bedre Product giver en rigelig Erstatning for den forøgede Udgift til Sædefrøet.

Da Hørrer gjerne vil saaes ret jævnt, er det raadeligt, at dele Sædefrøet i 2 lige Dele og oversaae Ageren 2 Gange, den ene Gang efter Længden, den anden efter Bredden, og derved at gjøre Rastene halv saa brede, som naar man udstroer Sædeforn. Til Udsaaeningen bør man oppebie vindstille Veir og foretage den tidligt paa Morgensunden, medens Duggen endnu ligger paa Marken, eller efter en varm Regn, naar Jorden igjen er bleven behørigt tør. Vel vogte man sig for at saae før Regn, thi da Jordbunden, ved gjentagen Behandling med Harven og Slæden, er bleven meget stjør og klar, saa bliver den let nedpidsket af Regnen og danner da en Skorpe, som de spæde Spirer af Hørrer ikke kunne giennembyrde. Efter Saaeningen maa Frøet omhyggeligt nedharves, dog uden at bringes for dybt ned i Jorden, thi saa qvæles det.

Hvis Jorden ikke er vaad og fast nok, saa maa man aldrig undlade at tromle, især forsømme man ikke dette i et tort Foraar, thi den tromlede Jord holder meget bedre paa Fugtighed og bringes ved Trykket meget tættere til Frøfornene, saa at disse stjde eensformigt iveiret til een og samme Tid. Men man gjør bedst i at anvende særegne lette Tromler af Træ, som kunne trækkes af et Par Mand, thi Stude eller Heste vilde efterlade for dybe Fodspor, til at Tromlen kunde jævne dem, og dette vilde være til Skade.

Naar nu Hørrer voxer til, saa er det af største Bigtighed at luge den, og i Nederlandene anseer man

det endog for en Hovedbetingelse for Herrens gode Fremvært, at Rugningen tilendebringes i den kortest mulige Tid, hvorfor man anbringer saa mange Folk dertil, som man kan; thi i Tilfælde af at Regnveir standser Rugningen, saa vinder Ufrudet Tid til at styde iveiret, og den omhyggeligste Rugning frembringer da kun den halve Birkning. Men dette Arbeide bør ikke, saaledes som Tilfældet er i andre Lande, opsættes til Herren er $\frac{1}{2}$ Fod lang eller derover, thi da er ogsaa Ufrudet voret godt frem og har allerede unddraget Herren en god Deel af Jordens Kraft: i Nederlændene foretages derfor Rugningen, saasnart Herren er 2 á 3 Tommer lang, og man gaaer derved tilværks med den største Punttlighed. For ikke at tilføie Herren nogen Skade, maae Rugesonerne ikke beholde Skoene paa; under Arbeidet ligge de ganske tæt op til hverandre, for at ikke det mindste Ufrud skal oversees; Bonden gaaer bestandigt op og ned bagved dem, for at paasee, at Arbeidet skeer omhyggeligt, og for at opsamle det optrukne Ufrud i en Kuro, han bærer hos sig; ja Mange lade endog Folkene luge imod Binden, for at denne kan være behjælpelig til igjen at opreise Herren. Er Foraarsveiret ugunstigt, saa at Herren ikke vil frem, og Ufrudet saaledes faaer Tid til at vore efter paany, saa lader Nederlænderen sig det ikke fortryde at luge en Gang endnu, thi han veed godt, at Herren erstatter ham denne Beføstning.

Hvad endelig Høsten angaaer, da feiler man, naar man tænker at kunne frembringe meget og godt Frø

og smuffe Taver paa eengang; man bør derfor helst ikke lade Hørrer ståe for længe paa Algeren, thi Frøet modner altid paa Befrøstning af Tavernes Seighed, saa at man ikke erholder nær saa meget for den seent rustede Hø, som for den tidligt rustede, og dette Tab erstattes ingenlunde af den Forøgelse, man ved en senere Høst opnaaer i Frøets Qvantitet og Qvalitet. Man har endnu en anden Fordeel ved den tidlige Rustning, nemlig den, at Hørrer, naar man ikke lader den ståe til Frøet er fuldmødent, langt fra ikke udsuger Jorden saa stærkt, som i modsat Fald. Det rette Tidspunkt til Hørrers Rustning er kommet:

- 1) naar Hørstængelen fræden af opad er bleven hvidguul;
- 2) naar de fine Blade ere affaldne indtil over den halve Høide fræden af;
- 3) naar man, ved at aabne Kapslerne, finder, at enkelte Frøkorn hist og her begynde at farves.

Da disse 3 Kjendetegn i Regelen træffe sammen, bør man flittigt agte paa dem, naar man vil avle en Hø, der udmærker sig til Spind.

Naar man nu har rustet Hørrer, saa bør Stænglerne ikke lægges forsviis over hverandre og saaledes hængige flere Dage paa Marken, til de ere tørre; thi denne Behandling kan skade Hørrer meget, især naar der indtræffer Regn. For det Første blive nemlig Taverner der, hvor Stænglerne krydse hverandre, let raadne; for det Andet bliver Hørrer af den fugtige Jordbund paa enkelte Steder ganske mør og brækker

over ved Brydningen; og for det Tredie, hvis der kommer Regn, medens den ligger paa Jorden, bliver den jordslaaet og smudsig, hvilket skader dens Farve, altsaa ogsaa dens Værdi overordentlig meget. Nederlænderne bære sig meget fornuftigere ad. Den rustede Hør lægges i Haandfulde ved Siden af hverandre, saaledes at Frøenderne ere noget vifteformigt udbredte, da Rapslerne ikke saa let blive tørre, som Stænglerne; men for at spare Plads lægger man Frøenderne af hveranden Haandfuld den modsatte Vej, altsaa i den Retning, hvorhen Rodenderne af de mellemliggende Haandfulde vende. Saaledes bør Hørrønnen kun blive liggende saa længe, indtil Duggen er tørret af den og den er en Smule afvisnet; derpaa opstilles den paa følgende Maade endnu den samme Dag, den er bleven rustet. To Mand tage først hver en Haandfuld Stængler og stille disse opreist imod hinanden, saaledes at Rodenderne nedentil staae omtrent en Fod fra hinanden og Frøenderne oven til krydse hinanden. Derpaa opstilles igjen paa samme Maade 2 Haandfulde imod hinanden, saaledes at disse læne sig tæt op til de to første, og for at de alle skulle holde fast sammen, blive de foroven omslynge med nogle Hørstængler. Paa denne Maade vedbliver man at opstille Haandfulde og læne dem mod hverandre, dog uden at sammenbinde de øvrige, indtil man har dannet en 12—14 Fod lang Række: de 2 sidste Par Haandfulde blive da ligesaadan sammenbundne, som de 2 første. Det Hele holder nu ret vel sammen, men for at Binden ikke skal omstyrte Rækken, vendes dens

ene Nabning mod Vindfiden. Truer det med Regn, saa hjælpe Alle paa det Bedste til, at den rustede Hør kan blive opstillet før Regnen, thi saalænge den ligger paa Jorden, taaler den, som sagt, aldeles ikke Regn. Hørren maa naturligviis bæres hen til de Personer, der opstille den; thi disse kunne ikke forlade Rækken, før den er færdig. Hvorlænge Hørren skal blive staaende saaledes, afhænger af Veirliget; i hvert Fald bør den ikke føres i Huus, førend den er fuldkommen tør foruden og forinden, thi ellers bliver den let hed i Læden og fordærves. Men er den fuldkommen tørret, saa kan man uden Skade opbevare den hele Aar igjennem; tværtimod bliver den altid bedre ved at glemmes, hvorfor ogsaa Nederländerne, naar Hørrens Rødning skeer i rindende Vand, lade den henligge til det andet eller tredje Aar efter Ruskningen, inden den røddes. Naar man derimod ikke kan skaffe Vandet frit Afløb og Tillob til den Grube, hvor Rødningen foretages, saa gjør man bedst i at lægge Hørren i Vandet, ligesom den kommer fra Ageren, naar den blot først er befriet fra Duggen. Hvor man tørrer Hørren til Opbevaring, der er det af største Bigtighed, at Tørringen skeer snart og fuldkomment. Saasnart derfor den ydre Side paa hine Rækker er tilstrækkeligt tør, om sættes de saaledes, at den indre Side kommer udad; herved opnaaes ogsaa, at Hørren bliver eensformigt affarvet. Under vedholdende Regnveir ere disse Bendinger uundgaaelige. Man efterseer ogsaa Tid efter anden, om ikke en Række, som maaskee er bleven flet